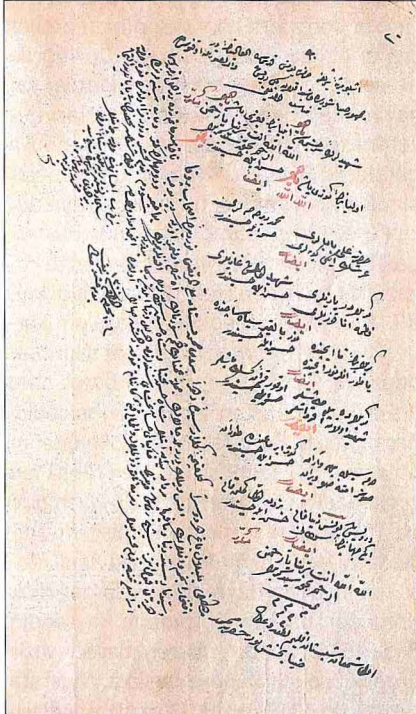

çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Ahmed Celâleddin Dede ve Said Özak öğrencileri arasında tanınmış müsikîşinaslardandır. Kuvvetli bir müsikî kulağına sahip olan ve yüzlerce eseri hâfızasında saklamakla tanınan Mehmed Rüşen Efendi, besteli mevlid ve mi'râciyyenin bütün bahirlerini ve aralarında çeşitli kâr ve kâr-ı nâtıkların bulunduğu bazı nâdir eserleri ezbere bilirdi. Onun mâhur ve müstear makamlarındaki savtları başta olmak üzere çok sayıda bestesi olduğu bildirilmekteyse de bugüne ulaşan tek ilâhisi, "Derdimin dermânı sensin yüce sultânın meded" mısraıyla başlayan sabâ makamında ve yüksek usulündeki "şevval ilâhisi"dir (Öztuna, II, 241). Kendi mecmuasında sabâ makamında üç, rast ve mâhur makamlarında birer olmak üzere beş ilâhisinin güftesini vermektedir (Sağman, s. 30-32).

Eserleri. Mehmed Rüşen Efendi'nin günümüze ulaşan tek eseri *Mecmûa-i İlâhiyyât* adlı güfte mecmuasıdır (Hacı Selim Ağa Ktp., Hüdâyî, nr. 1804). Kitapta yirmi yedi bestekârın dışında eserlerin çoğunun bestekârı zikredil-

Mehmed Rüşen Efendi'nin *Mecmûa-i İlâhiyyât* adlı eserinin son sayfası (Hacı Selim Ağa Ktp., Hüdâyî, nr. 1804, vr. 20*)

memiştir. Yirmi dokuz değişik makamda yetmiş üç şaire ait toplam 272 güftenin yer aldığı kitaptaki güftelerin kırk beşi durak, 130'u ilâhi, yetmiş dördü cumhur, on dördü meydan ilâhisi, üçü mersiyeye, dördü na't, elli üçü savt, ikisi şuşul, biri tevşih ve ikisi tesbih formlarında bestelenmiştir (bazı güftelerin aynı zamanda birden çok formda bestelendiği bildirilmektedir). Son dönem Türk din müsikîsi repertuarına ışık tutan önemli bir kaynak olan *Mecmûa-i İlâhiyyât* üzerinde Sevgi Hatice Sağman bir yüksek lisans çalışması yapmıştır (bk. bibl.). Mehmed Rüşen Efendi'nin ayrıca *Fezâil-i Ramazan*, *Fezâil-i Muharrem*, *Sülûk-i Celvetiyye* adlı risâlelerinin bulunduğu kaynaklarda bildirilmektedir (meselâ bk. *Osmanlı Müellifleri*, I, 77).

BİBLİYOGRAFYA :

Sicill-i Osmânî, II, 422; *Osmanlı Müellifleri*, I, 77; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, III, 27-28; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1943, II, 423-424, 441-442, 798; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşi), s. 21, 73; Hasan Kâmil Yılmaz, *Aziz Mahmud Hüdâyî ve Celvetiyye Tarikatı*, İstanbul 1984, s. 268; Avni Erdemir, *Anadolu Sahası Musikîşinas Divan Şairleri*, Ankara 1999, s. 382-384; Mehmet Nazmi Özalp, *Türk Musikîsi Tarihi*, İstanbul 2000, I, 606-607; Sevgi Hatice Sağman, *Rüşen Efendi'nin XIX. Yüzyılda Yazılmış "Mecmûa-i İlâhiyyât" Adlı Güfte Mecmuası* (yüksek lisans tezi, 2001), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 11-32; Mehmet Nermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, İstanbul 2001, I, 102-104; II, 544-545, 647; Hür Mahmut Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 541-542; Öztuna, *BTMA*, II, 241.

HASAN AKSOY

MEHMED RÜŞDÜ PAŞA, Mütercim

(bk. MÜTERCİM RÜŞDÜ PAŞA).

MEHMED RÜŞDÜ PAŞA, Şîrvânîzâde

(bk. ŞİRVÂNÎZÂDE
MEHMED RÜŞDÜ PAŞA).

MEHMED SABRİ BEY (1846-1914)

Hânende ve bestekâr.

İstanbul'da dünyaya geldi. Doğum tarihi için bazı eserlerde 1834 (Aksüt) ve 1836 (Şehsuvaroğlu) gibi farklı tarihlere rastlanmaktaysa da 1262 hicrî yılın karşılığı olan 1846'da doğmuş olmalıdır (İbnülemin, s. 249; Öztuna, II, 246). Tahsilini

tamamladıktan sonra memuriyet hayatına başladı. Tophâne-i Âmire Muhasebe Kalemi mümeyyizliğine getirildi ve buradan emekliye ayrıldı. Uzun süre bu görevde bulunduğu için Tophaneli Sabri Bey olarak tanındı. Müsikidedeki en önemli hocası Dellâlâzâde İsmâil Efendi'dir. Enderrun'da yetişen Mehmed Sabri Bey, Dellâlâzâde'den dinî ve din dışı müsikî meşketti; bu arada hıfzını tamamladı. Tophâne-i Âmire'de çalışırken bir taraftan da sarayda başmüezzinlik yapıyor, ayrıca saray mensuplarına müsikî dersleri veriyordu. II. Abdülhamid'in kardeşi Şehzade Ahmed Kemâleddin Efendi ile dostluk kuran Mehmed Sabri Bey daha sonra şehzadenin sarayında başmüezzinlik görevinde bulundu.

Mevleviyye tarikatına intisap ederek Bahariye Mevlevîhânesi mutrip heyetinde yer alan Mehmed Sabri Bey mukabelelerde çoğunlukla naat okur, bazan da dua ederdi. Zamanın müsikîşinaslarından Zekâi Dede ve Bolâhenk Nûri Bey'le yakın arkadaşlık kurdu. İyi bir üdi olup sesinin güzelliği ve nağmelerinin zenginliğiyle tanındı. Tanbûrî Cemil Bey'e bazı plaklarında gazelleriyle eşlik etmiştir. Uzun süre oturduğu Kadıköy'deki evinde cuma günleri yapılan müsikî meşkine pek çok müsikîşinas iştirak ederdi. Yetiştirdiği talebeler arasında Nezhen Cemil, Kemençeci Kemal Niyazi (Seyhun), Kanûnî Ârif, Nuri Duyguer ve Münir Kökten özellikle zikredilmelidir. Mehmed Sabri Bey vefatında Mahmud Baba Mezarlığı'na defnedildi. Bir kızı ve üç oğlu olan Mehmed Sabri Bey'in büyük oğlu Hüseyin Fahri de dönemin hânendeleri arasında yer alır.

Mehmed Sabri Bey dinî ve din dışı eserler bestelemiştir. Öztuna onun bir marş, bir Mevlvî âyini ve beş şarkıdan müteşekkil yedi bestesinin listesini vermişse de (bk. bibl.) Türkiye Radyo Televizyon Kurumu repertuarında bunlardan ancak üç şarkısı yer almaktadır. Sözleri Nâmîk Kemal'e ait, "Âmâlimiz, efkârımız ikbâl-i vatandır" mısraıyla başlayan bir marş, süzidil âyini ve diğer iki şarkısının notası hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 249-250; Etem Ünğör, *Türk Marşları*, Ankara 1965, s. 59; Sadun Kemâlî Aksüt, *Beşyüz Yıllık Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1967, s. 122-124; *TSM Sözlü Eserler*, s. 98, 186, 359; Bedi N. Şehsuvaroğlu, "Musikî Dünyamız ve Fahri Can", *MM*, sy. 247 (1969), s. 12-13; Öztuna, *BTMA*, II, 246.

HASAN AKSOY